

Stanisław Chankowski
(Warszawa)

MATERIAŁY WINCENTEGO OGRODZIŃSKIEGO
(1884 – 1945)
(III-18)

Wincenty Ogrodziński urodził się 5 kwietnia 1884 r. W 1908 r. ukończył filologię klasyczną i polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po studiach pracował jako nauczyciel w gimnazjum w Przemyślu i Nowym Targu. Był dyrektorem gimnazjum w Dolinie. W czasie I wojny światowej walczył w szeregach II Brygady Legionów i przeszedł kampanię karpacką. Za odmowę złożenia przysięgi rządowi ukraińskiemu w 1919 r. trafił na 3 miesiące do więzienia. W 1924 r. przeniósł się do Katowic, gdzie w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim objął funkcję wizytatora szkół średnich oraz nadzór nad niemieckim szkolnictwem mniejszościowym. Zaangażował się w działalność różnych kół i stowarzyszeń naukowych m.in. w Koło Filologiczne, Koło Polonistów. W 1931 r. ze względów politycznych (był działaczem Narodowej Demokracji i zwolennikiem W. Korfanteo) został przeniesiony na emeryturę. Na emeryturze przeniósł się do Krakowa, gdzie zajął się pracą naukową i działalnością społeczną (radny miasta).

Był członkiem Polskiej Akademii Umiejętności, Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku oraz Instytutu Śląskiego w Katowicach. Zainicjował i redagował cenną serię wydawniczą Biblioteka Pisarzy Śląskich. W czasie II wojny światowej, mimo ciężkiej choroby, nadal pracował naukowo i społecznie (prowadził tajne nauczanie).

Dorobek naukowy Wincentego Ogrodzińskiego obejmuje szereg prac dotyczących piśmiennictwa śląskiego. Był autorem licznych rozpraw, recenzji, biogramów w Polskim Słowniku Biograficznym. Do najważniejszych jego prac zalicza się: *Stan i potrzeby nauki polskiej w zakresie piśmiennictwa śląskiego* (Katowice 1936), *Dzieje piśmiennictwa śląskiego* (Katowice 1946), *Dzieje dzielnicy śląskiej Sokoła* (Katowice 1937).

Pozostawał w związku małżeńskim z Władysławą.

Zmarł po długiej chorobie na raka krtani 20 września 1945 r. w Krakowie.

Spuściznę Wincentego Ogrodzińskiego zakupiło PAN Archiwum w Warszawie w 1954 r. od wdowy Władysławy Ogrodzińskiej. Prace porządkowo-inwentaryzacyjne prowadzone były przez mgr. Stanisława Chankowskiego w 1957 r. Spuścizna zawiera materiały z lat 1928 – 1946. Została podzielona na 3 zasadnicze grupy.

Grupa I licząca 41 jednostek z lat 1932 - 1945 składa się z pięciu podgrup: A. Prace z zakresu literatury i historii Śląska, B. Prace z zakresu filologii klasycznej, C. Prace różne, D. Prace popularno-naukowe, E. Materiały warsztatowe. Przy porządkowaniu ułożono materiały w porządku tematyczno-chronologicznym. W pierwszej podgrupie znajdują się 3 jednostki ułożone w porządku chronologicznym, w tym m.in. najważniejsze dzieło W. Ogrodzińskiego *Dzieje piśmiennictwa śląskiego* w 2 tomach. Tom I jest drukowany, tom II zaś znajduje się w maszynopisie, niestety niekompletnym, brak w nim bowiem pierwszych 84 kart. Wobec zaginięcia rękopisu brak ten powoduje zdekompletowanie dwutomowej pracy. W skład podgrupy drugiej wchodzi teksty artykułów, pracy i tłumaczenie z języka włoskiego książki Pericle Ducati, *Etruskowie*. Wśród materiałów tworzących trzecią podgrupę na uwagę zasługują dwa artykuły biograficzne. W skład czwartej podgrupy wchodzi artykuły o charakterze popularno-naukowym, o tematyce śląskiej, których część drukowana była w prasie codziennej. Pewna ich ilość zebrana została w teczce zatytułowanej przez autora *Szkice Śląskie* – prawdopodobnie w zamiarze wydania. Ostatnią piątą podgrupę tworzą 3 jednostki archiwalne zawierające wypisy z literatury i notatki.

Grupa II, składająca się z materiałów z lat 1931 – 1936 liczy 2 j.a., w tym list o. Benedykta Wierciocha.

Ostatnią grupę III, liczącą 5 jednostek z lat 1928 – 1946 stanowią załączniki. Obejmują one drukowane prace autora spuścizny.

Spuścizna Wincentego Ogrodzińskiego otrzymał w Archiwum sygnaturę III-18, w bazie szukajwarchiwach nr 141, inwentarz liczy 48 jednostek.

Źródła i bibliografia

1. *Materiały Wincentego Ogrodzińskiego*, III – 18, PAN Archiwum w Warszawie, j. 40
2. M. Fazan, *Ogrodziński Wincenty Stefan*, [w:] *Śląski słownik biograficzny*. 1999, t.I, s. 202 – 205
3. <https://forumakademicke.pl/fa-archiwum/archiwum/98/10>; dostęp 23.05.2020

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI SPUŚCIZNY

I. Prace naukowe i popularno-naukowe	1-41
A. Prace z zakresu literatury i historii Śląska	1-3
B. Prace z zakresu filologii klasycznej	4-7
C. Prace różne	8-11
D. Prace popularno-naukowe	12-38
E. Materiały warsztatowe	39-41
II. Korespondencja	42-43
III. Załączniki	44- 48

I. PRACE NAUKOWE I POPULARNO-NAUKOWE

A. Prace z zakresu literatury i historii Śląska

1. *Śląsk w poezji Jana Nikodema Jaronia*
Praca
1932, rkp., l., k. 43
2. *O. Euzebiusz Franciszek Stateczny, przedstawiciel „Młodej Polski” w prozie górnośląskiej.*
Praca z nieznacznymi skrótami, luźne fragmenty poszczególnych rozdziałów oraz II egzemplarz bibliografii prac O. Statecznego. Na odwrocie kart 51 i 57 rękopisu list do W. Ogrodzińskiego w sprawach wydawniczych. Na odwrocie karty 199 list nieustalonego korespondenta do ks. prof. dr Kamila Kantaka w sprawie bibliografii prac O. Statecznego.
1938, rkp. i masz., l., k. 220 + 80, brak k. 193, 194
3. *Dzieje piśmiennictwa śląskiego.*
Praca, tom II.
Ok. 1945, masz., l., k. 7 + 244

B. Prace z zakresu filologii klasycznej

4. *In catharsin tragicam observationes aliquot.*
Artykuł z poprawkami
1938, rkp., l., j. ang., k. 24
5. *Qua cura Thaddeus Czacki et Hugo Kollątaj, studia classica in gymnasio Volynensis foverint.*

Artykuł
1930, rkp., l., j. łac., k. 4

6. *Publius Vergilius Maro. Życie i dzieła.*

Praca z poprawkami
1933, rkp., masz., l., k. 68 + 74

7. Pericle Ducati, *Etruskowie*

Niedrukowane tłumaczenie z języka włoskiego
B.d., rkp., masz., l., k. 43 + 109.

C. Prace różne

8. *Niedoszły następca Janickiego*

Artykuł
B.d., rkp., l., k. 89

9. *Próbnny zarys historycznej wersyfikacji polskiej*

Przegląd opisowo-historyczny. Praca wraz z fragmentem innej redakcji
B.d., rkp., l., k. 43 + 12

10. *Stylistyka*

Artykuł
B.d., masz., l., k. 7

11. *Zapomniany współpracownik bpa Woronicza (Mateusz Dubiecki). W setną rocznicę zgonu.*

Artykuł
B.d., masz., l., k. 7

D. Prace popularno-naukowe

12. *O. E. Stateczny o klęskach społecznych i jako prekursor rozbrojenia*

Artykuł
1932, masz., l., k. 6

13. *Trzy tomy Roczników Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku*

Artykuł
1932, masz., l., k. 5

14. *Przedziwne epos górnośląskie*

Artykuł
1933, masz., l., k. 7

15. *Górnośląski uczeń Wergilego i Mickiewicza*

Artykuł
1933, masz., l., k. 5

16. *Poemat górnośląski o zwycięstwie wiedeńskim*

Artykuł
1933, masz., l., k. 5

17. *Podstawowe dzieło o dziejach Śląska. Wspaniałe wydawnictwo Polskiej Akademii Umiejętności.*
Artykuł
1933, masz., l., k. 8
18. *Kowal górnośląski i „Łgorz” kaszubski o zwycięstwie wiedeńskim*
Artykuł
1933, masz., l., k. 7
19. *Śląsk jako problem socjologiczny*
Artykuł
1934, masz., l., k. 4
20. *Stara pieśń śląska o pani co pana zabiła*
Artykuł
1934, masz., l., k. 7
21. *Ks. prałat Skowroński jako poeta górnośląski*
Artykuł
1934, masz., l., k. 5
22. *Królewsko-pruski physicus ze Śląska w Krakowie pod koniec XVIII wieku*
Artykuł
1935, masz., l., k. 4
23. *Order „Trupiej Głowy” i jego założyciel*
Artykuł
1935, masz., l., k. 4
24. *Podwójny jubileusz poety górnośląskiego*
Artykuł
1936, masz., l., k. 4
25. *Dwa obrazy Górnego Śląska. Dwugłos księży górnoślązaków o Śląsku sprzed kilkudziesięciu lat*
Artykuł
B.d., rkp., masz., l., k. 5 + 9
26. *Górnośląska książka nabożna z XVIII wieku*
Artykuł
B.d., masz., l., k. 3
27. *Jak pan komisarz Carnap zmienił nazwy prowincjonalne Księstwa Poznańskiego*
Artykuł
B.d., rkp., l., k. 4
28. *Klient Matki Boskiej*
Artykuł
B.d., masz., l., k. 3

29. *Niesłusznie zapomniane*
Artykuł
B.d., masz., l., k. 11
30. *Nieznane czasopismo górnośląskie z lat 1868 – 1881 (kartka z dziejów czytelnictwa polskiego na Górnym Śląsku)*
Artykuł
B.d., rkp., l., k. 6
31. *Polskość pieśni ludowych Śląska*
Artykuł
B.d., masz., l., k. 5
32. *Pustelnicy z Góry Św. Anny*
Artykuł
B.d., masz., l., k. 4
33. *Sześć miesięcy więzienia za „Kopciuszka Śląskiego”*
Artykuł oraz kilka luźnych kart uzupełnienia. Różne wersje
B.d., rkp., masz., l., k. 5+8+10
34. *Sztrejk szkolny na Górnym Śląsku w roku 1906.*
Artykuł
B.d., masz., l., k. 11
35. *Tragedia pszowska w r. 1906.*
Artykuł
B.d., rkp., l., k. 4
36. *Trzy dokumenty do charakterystyki J. Lompy*
Artykuł
B.d., rkp., l., k. 6
37. *Za kratą*
Artykuł
B.d., masz., l., k. 4
38. Wycinki prasowe z artykułami W. Ogrodzińskiego
1932 – 1936, druk, l., k. 15

E. Materiały warsztatowe

39. Wypisy z literatury
B.d., rkp., l., k. 37
40. Notatki biograficzne
B.d., rkp., l., k. 3
41. Wycinki prasowe do pracy o wersyfikacji polskiej
B.d., druk, l., k. 22

II. KORESPONDENCJA

42. List O. Benedykta Wierciocha do W. O. z informacjami o O. Euzebiuszu Statecznym
1931, rkp., l., k. 2
43. Teczka z dubletami artykułów zapisanych w inwentarzu pod poz. 12-26, 28, 29,
31, 32, 34, 37.
1932 – 1936, masz., l., k. 195

III. ZAŁĄCZNIKI

44. *Śląsk w poezji Jana Nikodema Jaronia*
Odbitka z tomu III Roczników Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku
1932, druk, sz., s. 34
45. *O. Euzebiusz Franciszek Stateczny, przedstawiciel „Młodej Polski” w prozie
górnos Śląskiej.*
Praca
1938, druk, sz., s. 202
46. *Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Tom I*
Praca
1946, druk, sz., s. 214
47. *In catharsin tragicam observationes aliquot*
Odbitka z t. 31 „Eos”
1928, druk, sz., j. ang., s. 26
48. *Qua cura Thaddeus Czacki i H. Kollqtaj studia classica in gymnasio Volynensis
foverint*
Odbitka z „Eos” t. 33
1931, druk, sz., j. łac., s. 7